

Поєдинцева Л.Л.

Реалізація інноваційних технологій навчання у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін

Поєдинцева Лариса Леонідівна, заступник директора з виховної роботи КЗОЗ "Куп'янський медичний коледж ім. Марії Шкарлетової", здобувач кафедри психології, філософії та освітніх технологій, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна

Анотація. У статті розглянуто підходи науковців до визначення понять "інновація", "інноваційні педагогічні технології"; доведено важливість застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі під час викладання професійно орієнтованих дисциплін у медичних коледжах з метою збільшення зацікавленості студентів до навчання, вдосконалення практичної підготовки та розвитку клінічного мислення майбутніх фахівців, адаптації їх до нестандартних ситуацій, збільшення відповідальності і бажання до самовдосконалення, об'єктивності самооцінки.

Ключові слова: інновація, інноваційні педагогічні технології, компетентність, формування, студенти, медична сестра, медичні коледжі

Постановка проблеми. Наше суспільство все більше хвилюють проблеми сучасної освіти і це зумовлено не лише потребою суттєвої модернізації галузі, а й різноманітним баченням, оцінками стану освіти й підходами до її якісного вдосконалення. На даному етапі розвитку нашої держави все чіткіше виявляється розрив між існуючою системою освіти і новими умовами становлення особистості молодого фахівця. Традиційне навчання орієнтоване на передавання знань, умінь та навичок, значна частина яких була здобута людством вже давно. Сучасні заклади освіти покликані розвивати здібності, необхідні випускникам для того, щоб самостійно визначитися у світі, приймати обґрунтовані рішення щодо свого майбутнього, застосовувати на практиці отримані знання з професійно орієнтованих дисциплін, бути активним і мобільним суб'єктом на ринку праці. Тому активізація пізнавальної діяльності, розвиток творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей студентів КЗОЗ "Куп'янський медичний коледж ім. Марії Шкарлетової" вимагає від педагогів упровадження у навчальну та освітню діяльність новаторських змін.

Аналіз досліджень та публікацій. Прогресивні зміни в системі освіти пов'язуються, передусім, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Останнім часом досить широко увійшов у вжиток термін "інноваційні педагогічні технології".

На думку таких дослідників проблем педагогічних інновацій, як: О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвизинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та інші, – слід співвідносити поняття нового в педагогіці з такими характеристиками, як: корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвизинський наголошує, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти.

Науковцями активно розробляються проблеми соціокультурних основ інноваційної діяльності, що акцентують увагу на суб'єктах інноваційних перетво-

рень (Г. Васянович, І. Зязюн, А. Євтодюк, Ю. Карпова, В. Кремень, М. Подимов, М. Поташник, А. Пригожин, К. Роджерс, Т. Рогова, П. Саух, Ф. Юсупов та ін.) та орієнтуються на гуманістичний характер взаємовідносин усіх учасників навчально-виховного процесу: співробітництво, взаєморозуміння, діалог (І. Бех, Є. Бондаревська, Л. Вознюк, І. Дичківська, А. Капська, Н. Осухова, І. Підласий, С. Подмазін, С. Харченко). В останні роки зросла кількість досліджень, в тому числі дисертаційних, присвячених підготовці педагогів до інноваційної діяльності, розвитку їх творчого потенціалу, готовності до проектування інноваційних педагогічних систем і технологій, управління інноваційними процесами (І. Богданова, І. Гавриш, Л. Даниленко, І. Дичківська, Т. Дем'янчук, О. Дубасенюк, Н. Дука, В. Загвизинський, І. Єрмаков, О. Коберник, М. Кларін, Д. Мазоха, І. Підласий, В. Сластьонін, Г. Селевко, В. Докучаєва, Т. Побєдова, Л. Подимова, О. Попова, О. Шапран). Разом з тим у психолого-педагогічних дослідженнях не в повній мірі висвітлені питання особливостей розвитку інноваційної діяльності викладача. Неоднозначність, складність, багатогранність феномену інноваційної діяльності потребує нових підходів до її аналізу.

На думку науковців В. Сластьоніна та Л. Подимової, інновації є комплексним процесом створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень. Інші заперечують, що інновації не можуть зводитись до створення засобів. Так, І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї і процеси, і засоби, і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи.

Різноманітність у трактовці поняття викликана несхожим баченням їх авторами сутнісних рис, а також дієвістю нововведень. Деякі з них переконані, що інноваціями можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом суттєві зміни у певній системі, інші відносять до цієї категорії будь-які, навіть незначні нововведення.

Метою статті є визначення ролі і значення застосування інноваційних педагогічних технологій у формуванні фахової компетентності майбутніх медичних працівників середньої ланки.

Виклад основного матеріалу. Професійно орієнтовані дисципліни є основою підготовки медичних сестер у медичних коледжах. Набуті знання, вміння та

навички повинні стати для них надійним фундаментом для формування фахової компетентності. Колектив КЗОЗ "Куп'янський медичний коледж ім. Марії Шкарлетової" плідно працює над удосконаленням і осучасненням навчально-виховного процесу. Кожен студент у навчальній групі має особливі здібності, рівень інтелектуального розвитку, мотивацію на отримання майбутньої професії, відповідний рівень базових знань та вмінь. Тому перед викладачами коледжу постає непросте завдання: слід так організувати навчально-виховний процес, щоб студент мав зацікавленість до майбутньої спеціальності і в той же час міг творчо розвиватись та отримати якісну теоретичну і практичну підготовку. Ось тут на допомогу викладачу поряд з традиційними технологіями приходять інноваційні технології навчання.

Інноваційна діяльність є основою і змістом інноваційних освітніх процесів, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні нового у традиційну систему. Бажання постійно оптимізувати навчально-виховний процес обумовило появу нових і вдосконалення застосовуваних раніше педагогічних технологій різних рівнів і різної цілеспрямованості.

На основі цих тверджень процес освітньої діяльності у Куп'янському медичному коледжі вимагає застосування таких інноваційних технологій, які будуть спрямовані на формування професійної компетентності сучасного медичного фахівця.

Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій, уточнимо ключове поняття "інновація". Інновація – це оновлення, зміна, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу [4].

У сучасній системі освіти суттєвою ознакою є паралельне існування двох стратегій організації навчан-

ня – "традиційної" та "інноваційної". У 1978 році група римських учених звернула увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості і запропонувала терміни – "традиційне навчання" та "інноваційне навчання". Інноваційне навчання трактувалось як процес і результат навчальної та освітньої діяльності, що стимулює новаторські зміни в культурному, соціальному середовищі. Воно орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у середовищі за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми. У свою чергу, інновація є предметом особливої діяльності людини, яка не задоволена традиційними умовами, методами, способами і прагне не лише новизни змісту реалізації своїх зусиль, а передусім якісно нових результатів [5].

Сучасні інноваційні педагогічні технології характеризуються такими ознаками: відкритість навчання, формування здібностей до дій у нових ситуаціях, здібність змінюватися в залежності від даної конкретної ситуації. Традиційне навчання ставить своєю метою навчати, виховувати, розвивати. Інноваційне навчання орієнтоване на створення особистості, яка спроможна діяти у постійно виникаючих змінах за рахунок розвитку творчих здібностей, різноманітних форм мислення та до спільної праці з іншими працівниками (робота у команді).

Наше сучасне інформаційне суспільство викликало зміни у наукових педагогічних теоріях, тобто відбувається зміна парадигми навчання.

У порівнянні з традиційними педагогічними технологіями інноваційні мають певні відзнаки, які можливо представити у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1. Відзнаки інноваційних педагогічних технологій

Компонент	Традиційні педагогічні технології	Інноваційні педагогічні технології
Мета	Набуття наукових знань, "запас на подальше життя"	Оволодіння основами людської культури, професійної компетентності, навчання протягом життя
Педагог	Передає знання	Створює умови щодо самостійного навчання, взаємопартнерство
Форми	Авторитарний метод, акцент на аудиторні заняття	Демократичний метод, акцент на самостійну роботу
Засоби	Навчальний посібник	Навчальний посібник, інформаційні телекомунікаційні засоби
Контроль	Педагог	Самоконтроль

Сьогодні диктує нам свої вимоги високого рівня освіти, який передбачає створення умов для розвитку й самореалізації особистості. Найбільша ефективність навчального процесу досягається в умовах активізації діяльності студентів, спрямованості процесу організації їхнього навчання [6, 8].

Викладання професійно орієнтованих дисциплін у коледжі має свої особливості. Сучасний розвиток медицини змінює уявлення про основні положення в медсестринстві. Крім умінь і навичок з догляду та спостереження за пацієнтами, надання невідкладної долікарської допомоги, велику увагу приділяють таким здатностям та вмінням, як: пропаганда медико-гігієнічних знань, профілактика захворювань, навчан-

ня й виховання свідомого ставлення до здоров'я. Зміни полягають також у значному поширенні нових освітніх технологій, що ґрунтуються на використанні можливостей сучасної комп'ютерної техніки та потреб в індивідуальному особистісному розвитку людини. Це вимагає більш напруженої і відповідальної роботи при підготовці медичних кадрів у навчальних закладах [3, 7].

Підвищенню результативності навчального процесу у медичному коледжі сприяє вдосконалення нових форм роботи, пошук нових систем, впровадження спеціальних форм занять і семінарів з професійно орієнтованих дисциплін. Головним елементом навчального процесу, підґрунтям для всіх новітніх органі-

заційних форм навчання залишаються словесні методи навчання, такі як лекція, бесіда, розповідь, інструктаж. Сучасний розвиток техніки дозволив зробити великий крок, який дозволяє на всіх рівнях застосовувати наочність викладання [1, 2]. Наочність методів – ілюстрація, спостереження, демонстрація – значно сприяють кращому засвоєнню конкретної теми студентами. При цьому застосування інноваційних технологій, активних та інтерактивних методів навчання є необхідним, доцільним та обґрунтованим.

Основою фахової компетентності майбутнього медичного працівника є практична підготовка. Проведення практичних занять з професійно орієнтованих дисциплін має свої особливості. Практичні заняття проходять не тільки у кабінетах доклінічної практики, а і на базі відділень лікарні. Такі заняття забезпечують умови, потрібні для успішного виконання практичних навичок, завдань, вправ, складних реанімаційних заходів. Матеріал занять включає пропозиції щодо використання спеціального медичного обладнання, манекенів, ситуаційні завдання, що полегшує відпрацювання практичних навичок. Таким чином студенти набувають потрібних вмінь і впевненості у своїх силах.

Для підвищення якості навчально-виховного процесу педагогічний колектив КЗОЗ «Куп'янський медичний коледж ім. Марії Шкарлетової» постійно шукає інноваційні технології підготовки молодших медичних спеціалістів, щоб довести їх знання, навички і вміння до належного кваліфікаційного рівня. Сьогодні до випускників вищих медичних закладів I–II рівня акредитації поставлені високі вимоги: вони мають опанувати сучасні досягнення медицини, новітні методи діагностики, лікування. З метою удосконалення практичної підготовки, формування у студентів професійної компетентності, підвищення їх фахової майстерності, у 2012 році коледж отримав дозвіл на втілення першого в Україні пілотного проекту з придбання та використання власного автомобіля швидкої медичної допомоги у Куп'янському відділенні № 1 КЗОЗ «Центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» міста Харкова. Придбаний коледжем автомобіль швидкої допомоги оснащений GPS-навігатором, мобільним зв'язком.

У рамках проекту було складено договір про спільну діяльність із КЗОЗ «Центр медичної допомоги та медицини катастроф» міста Харкова, розроблено інструкцію з охорони праці для студентів, які проходять навчально-виробничу практику у складі лікарських бригад екстреної медичної допомоги. Всі студенти, перш ніж розпочати практику, застраховані від нещасних випадків, гепатиту, туберкульозу та ВІЛ-інфекції. До складу лікарських бригад екстреної медичної допомоги включаються студенти III–IV курсів. Очолює кожну бригаду досвідчений висококваліфікований лікар відділення екстреної медичної допомоги. Тричі на тиждень шестеро студентів виїжджають на чергування (по два студенти з бригади, що не заважає проведенню занять за розкладом). Для відображення обсягу виконаної студентами роботи, опанування практичними навичками під час чергування було розроблено щоденник. У ньому також фіксуються відгуки й оцінка діяльності студентів

лікарями за кожне чергування. Очікувані результати від проходження студентами навчально-виробничої практики у складі бригад екстреної медичної допомоги: збільшення кількості годин практичної підготовки під час безпосередньої роботи з пацієнтами та членами їхніх родин на догоспітальному етапі; можливість у тісній взаємодії з досвідченим лікарем засвоїти й практично використовувати «Стандарти надання першої допомоги при невідкладних станах»; реалізація міждисциплінарної інтеграції набутих теоретичних знань і їх практичного застосування, розвиток клінічного мислення; удосконалення системи практичного тренінгу: відпрацювання більшості навичок, передбачених освітньо-професійною програмою галузевого стандарту підготовки молодших медичних спеціалістів; формування діагностичних умінь, необхідних у професійній діяльності; реалізація інноваційної технології організації позааудиторної самостійної роботи студентів; професійна адаптація студентів-старшокурсників до умов практичної медицини та надання вчасної допомоги, відпрацювання тактики середнього медичного працівника на догоспітальному рівні; усвідомлене використання знань з професійної етики, деонтології, уміння будувати стосунки з пацієнтами та їх рідними, з колегами на медико-професійній основі.

Основними результатами навчально-виробничої практики є те, що студенти коледжу у складі бригад екстреної медичної допомоги за навчальний рік здійснюють близько 375 виїздів у режимі трьох робочих днів на тиждень. Під час чергування удосконалюється техніка виконання обов'язкових практичних навичок – у цілому, за рік було відпрацьовано 2490 навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності; здійснюється оптимізація планування й організації навчального процесу з практичного навчання; відбувається комплексна діагностика засвоєння професійних компетенцій, завдяки диференційованому оцінюванню всіх видів діяльності студентів на виїзній навчально-виробничій практиці; розвивається вміння спілкуватися з пацієнтами, їхніми близькими, формується культура професійної поведінки під час спілкування з невиліковними хворими та хворими у термінальних станах. Після закінчення навчально-виробничої практики складається відомість, в якій відображується виконання практичних навичок кожним студентом. Оцінюється діяльність усіх студентів. Ця оцінка входить у відомість захисту переддипломної практики. Заходи з організації та проходження навчально-виробничої практики сприяють підвищенню результативності навчання студентів, що в минулому навчальному році позитивно позначилося на складанні переддипломної практики – на 16,2 %; апробаційного ліцензійного інтегрованого іспиту "Крок М" – на 14,3 %; державного комплексного кваліфікаційного іспиту – на 16,6 %.

Важко переоцінити важливість та ефективність навчально-виробничої практики майбутніх медичних працівників. Під час виїздів у бригадах екстреної медичної допомоги студенти мають можливість застосовувати свої знання, навчитися спілкуванню з пацієнтами та їхніми близькими, самостійно розв'язувати складні завдання, приймати рішення,

діяти в непростих ситуаціях. Така діяльність розвиває медичне мислення, уміння збирати анамнез, швидко реагувати на стан хворого, дотримуватися норм етико-деонтологічного спілкування, а також можливість контролювати власні емоції та почуття. Працюючи у медичних закладах, саме медичний працівник бере на себе відповідальність за здоров'я і життя людей.

Висновки. На сучасному етапі підготовки медичних сестер, інноваційні технології проведення занять поряд з традиційними технологіями дозволяють не

тільки вдосконалювати практичні навички, але й розвивати клінічне мислення майбутніх фахівців, адаптувати їх до нестандартних ситуацій, відпрацювати різні підходи в роботі з пацієнтами. Завдяки новим методологічним підходам майбутні фахівці набувають практичного досвіду в організації медичної допомоги пацієнтам, зростанню зацікавленості студентів до опанування медичної професії та формування фахової компетентності.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Булах І.Є., Лях Ю.Є., Маценюк В.П., Хаїмзон І.І. Медична інформатика. – Тернопіль: ТДМУ, 2008. – 308 с.
Bulah I.E., Lyah J.E., Matsenyuk V.P., Haiimzon I.I. Medychna informatika [Medical Informatics]. – Ternopil': TDMU, 2008. – 308 s.
2. Гельман В.Я. Медицинская информатика: Практикум. – СПб: Питер, 2001. – 408 с.
Hel'man V.Ja. Meditsinskaya informatika: Praktikum [Meditsinskaya Informatiks: Praktikel] – SPb: Piter, 2001. – 408 s.
3. Гуревич Р.С. Интеграция современной науки и деякі проблемы змісту освіти у вищій педагогічній школі // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – Ч.ІІ
Hurevych R.S. Integratsiya suchasnoї nauky i deyaki problem zmistu osvity u vyshchij pedagogichnij shkoli // Vyshcha osvita v Ukraini: realii, tendentsii, perspektivy rozvytku [The integration of modern science and some problems of educational content in higher educational school // Higher Education in Ukraine: realities, trends and development prospects] – K., 1996. – Ch.II
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч.-методич. посіб. / І.М. Дичківська – К.: 2004. – 352 с.
Dyckivska I.M. Innovatsiyni pedagogichni tehnologii: navch.-metodych. posib [Innovative educational technology] / I. Dyckivska – Kyiv, 2004. – 352 s.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с. – (Альма-матер)

- Dyckivska I.M. Innovatsiyni pedagogichni tehnologii [Innovative educational technology: teach. Guidances] : navch.posib. /I.M. Dyckivska. - K.: Akademvydav, 2012. – 352 s. – (Alma mater)*
6. Джерело педагогічної майстерності. Підготовка та аналіз сучасного уроку: Науково-методичний журнал. – Випуск №2 (40). – Харків: ХОНМІБО, 2008 – 160 с.
Dzherelo pedagogichnoї majsternosti. Pidhotovka ta analiz suchasnoho uroku. [Source of pedagogical skills. Preparation and analysis of the current lesson: Scientific-methodical journal] Naukovo-metodychnyi zhurnal.– Vypusk № 2 (40) – Kharkiv: HONMIBO, 2008 – 160 s.
7. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / За заг. ред.О.І. Локшиної – К.: К.І.С., 2004. – 128 с.
Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosyagnennya ta ukrajins'ki perspektivy [Monitoring the quality of education: global developments and Ukrainian prospects] / Za zag. Red. O.I. Lokshynoi – K.: K.I.S., 2004. – 128 s.
8. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів: Соціально-гуманітарна складова. – Харків: ХОНМІБО, 2008. – 92 с.
Navtal'no-metodychnyi posibnyk dlya samostiynoi roboty sluhachiv kursiv pidvyshchennya kvalifikatsii vchyteliv: Social'no-humanitarna skladova [Manual for self-study for listeners of teacher's Training courses: Social-humanitarian component]. - Kharkiv: HONMIBO, 2008. - 92 s.

Poedinceva L.L. Implementation of innovative learning technologies in the study of career-oriented disciplines

Abstract. The article discusses approaches to the definition of concepts scientists "innovation", "innovative pedagogical technologies"; proved the importance of the use of innovative teaching technologies in the educational process in teaching professionally oriented disciplines in medical colleges in order to increase students' interest in learning, improving practical training and development of clinical thinking of future specialists, their adaptation to non-standard situations, increasing their responsibility and a desire to self-improvement, self-objectivity.

Keywords: innovation, innovative educational technology, expertise, formation, students, nurses, medical colleges

Поединцева Л.Л. Реализация инновационных технологий обучения в процессе изучения профессионально ориентированных дисциплин

Аннотация. В статье рассмотрены подходы ученых к определению понятий "инновация", "инновационные педагогические технологии"; доказана важность применения инновационных педагогических технологий в учебно-воспитательном процессе при преподавании профессионально ориентированных дисциплин в медицинских колледжах с целью увеличения заинтересованности студентов к обучению, совершенствование практической подготовки и развития клинического мышления будущих специалистов, адаптации их к нестандартным ситуациям, увеличение их ответственности и желания к самосовершенствованию, объективности самооценки.

Ключевые слова: инновация, инновационные педагогические технологии, компетентность, формирование, студенты, медицинская сестра, медицинские колледжи